

Norske trolldomsprosesser

Prosessnummer: 100b

Tiltaltes navn: Maren Andersdatter

Årstall: 1662

Sted: Toten i Oppland

Toten, Vardal og Birri

1662.

higbok 3

1662.

(Statarkint, Hamar)

Pak 6. august og 17. september
1662 mot Kari Lovstiby, Fruj og Eldi
Ekerustuen og Mari Andersdatter av
Toten for Troldomskiuster og sigueri.

— X —

Toten, Vardal og Pivri
tingbok 3.
1662.

Fol. 476. Anno 1662 Sønd 6 Augustj, Holth's
Rettergang paa Tøtthens Tingstue J. effter.
skreffne Paa Offier Vereide Kongl. Mayts
Førgelt Velformuene Niels Bendzen,
binde Lensmanden Mads Jgelwied med
effterskr. 12 laui Rettis Mander Af Tøtthens
Niels Dyren, Knud firschiindstad,
Christopher Nøglebye, Anders Koberstad,
Knud Alfstad, Hans Nøgelbye,
Olle bürüid, Olle Mayor, Tord
fedtstad, Jøpe bürüid, Frunder dyren,
Hans berigle. -

Kongl. May: Førgelt Niels Bendzen
Lod for Retten fengselig fremstille Effter.
skr. günde folck At høre dieris bekiennde
Om Noget Troldoms Kunst der schalt
vere med befunder at hafue Medlagt
vnder Olle Hamerstadz Dørferschel
her Jom. Hülchen posse chr Indlagt
och fremb Vist J Retten Hvor vdi
fauhtis hin, Ved och Salt;

Och først fremb kom Ellj Olfsdatter
bekiende och ey Kunde Meste dence
forme posse Jøe At hafue Haftt och
Fol. 50a. veret befunder Af Sin Søster gürj Olf-
datter och effter forme hinde Søsters

begiering, barre samme pose med sig
til Hammerstad Och Nedgraffiedt doud
hiemblig Under Olle hamerstadz dør.
terschel, Piden gaet Ind I huset
til Olle hamerstadz, och fielt Maad:
daa Spørde Niels Beudzen Hinder,
Om hüm Joke Sagde eller obenbaret
Noget om samme pose folchen paa
hammerstad Svaeret Hüm Ney, mens
der halfvord hamerstad Paa hiemblig
hafde siett Hüm dis pose Nedgraff,
Maatte hüm, der hüm ville gaa bortt,
tage doud Pielt op I gien, Indtil doud
I Vænde Vidners Herverse, blef
opløst och betjett, : Niels beudzen
Spørde hinder ^{hüas} dis pose betydte, svaeret
hüm At hindis Pøster gürj Olfsdatter
sagde for Hinder der hüm fleyde hinder
dis pose, at did hen bere At doud
Var for Affind at Vende, daa Spørde
Niels beudzen ydermere, Om der var
noget Afvind Juellers hindis forne
Pøster och dj hamerstadz folch
Svaeret hüm Ney, och sagde ydermere
At Olle Rüdiz Son Jens Olfsen Rüd,
fjode til forne gürj Olfsdatters datter
Jugeborg Christensdatter Och fordj dj
hamerstadz folch Ville icke Samb.
Togke dett ziffermaal, derfor Vdrende
Pigens Moder forne gürj Olfsdatter dis
Pose At Om Vende Hieris Hüc Med,
yder mere blef fremblagt I Retten
Som ehr fünden I hindis Kiste En
pose forbinden Hüc Vdj var
Indlunden Paltt och en fordiull

Sampt nogle støcher Talle, som hüm
tilstod at bruge till fee, Naar det
faer hartig Ontt Af skindelyse Paa
Ej iche Land Møge, Hiort Med hüm
bekiende at hafue hiülpen tiende Søffr.
End paa Beckren och end hoß Christen
trogstad, Och wille ey videre tilstaa,

Enj Olysdatter blef och feugslig
i Rette frembsøtt, Meden stor
Andiell Pøser med Adschilligt Spøgerje
Vøj, som ehr fünden i hündis Kiste
Hiüleke pøser hüm Sielt tilstod for
Retten att vere Sygende,

forst i pøse med nogle støcher Quind-
lig efterferd vøj som er stegt, som
hüm bekiender at gifue hester, for
schat och hestekøpen, och fee for
blodrott som hüm beRetter at hafue
faaedt Af Olle Püllestadz Datter
Marthe.

Noch En pøse med Galderkager
Vøj, som hüm det Kaldet och bruger
til fee och Søffr. for gallersott,

En pøse med quindlig efterferd
Salt och gryn Vøj som hüm och
foregiffuer at bruge til fee:

Følsta.

En liden pøse med nogen Diener
Och smaa kreflisser vøj, som hüm
ey wille forblare hiuortil brugtis,

En pøse med nogle Rødblømedt
Møse vøj, som hüm siger at
farue Med:

tiende Samen kiendne Pøser med
Jord och Vld sammen vøj Sampt
nogle smaa støcher fladbrød och

smasteen Som him och Forgiff. at
brüge til fee for blodstott, som giertind
farelind haffr. Raad hinder til Att
brüge, som him Piger.

i liden pose med Hommel vøj. Som
him foregiff at vere en docke Pude,
En pose med Ringblome frøe,
Lin frøe och Jt Maltekorn vøj;

Noch En pose med hols Rod och
Hindløg vøj,

(Noch en liden pose med Palt och
Jord vøj, som him Piger at hafue
brügt for schade i hindis hand,
Nemblig Tuold)

Noch Pimaa blodig Klude som him
ey ville obenbare Hior Af var,

(Noch En gamle Rüstet Nogle som
him foregiffuer at hafue finden, och
Pümmis lige som en Capel eller
Kierche Nogle)

(Noch En pose med Botter Som
him kalder Nops Mermesche Teett
och talle vøj, Som him ey Ville oben-
bare huortil Him det brugte, yder.

Miere tiltid gürj Olsdatter Att him
flyde forne Pim Pøster Allj Olsdatter
deud Pose med forne Rd, Lin och
Palt vøj som him Nedgroff, vnder
Ole hammerstads Jørstok, Som
gürj bad hinder och sagde gürj deud
var giortt at vende vrede med,

Noch blef fremstilled J Retten
En Audholden Pige, Næfulig Mayj
Aundersdatter, som afflutlig for Retten
bekiende at forne gürj Olsdatter hafde

båd efter hinder hün schulle komme
 til hinder, och der hün kom til hinder
 J Beckerstuen, båd gürj Marij, hün
 endelig Ville lefse Afvindtz barmen J
 Sünd pose som blef Medgrafuedt vnder
 Mandens dör fersschell, förind Gölj
 gick bortt med dend Ock Medgroff,
 Tiden der desz pose blef Obenbarett løb
 denne gürj op til Maries Moder En
 half Mill och båd at Moderen schulle
 bede Marij Sin datter schylde paa at
 en fantte flyde Gölj dend pose som
 bleff Medgrafuedt, Och sagde gürj yder-
 miere til Maries Moder, Lad Marij
 schy och fly Bortt, Mens Him haffr
 tid dertill At Jeg Jcke schall see
 ynck paa hinder,; Och tilstod Marij
 ydermiere, at Karj Timstebye tiende
 ganger løb op til hinder Och båd
 hinder Jlige Maader at schulle giffue
 schylden paa En fantte Mand Om

Fol 52 or.

Sünd Pose som blef Medgrafuedt, och
 Hiör Tager dj daa den fantte Mand
 Jgien sade Karj Timstebye;
 Gürj Olfsdatter och tilstod for Retten
 att Karj Timstebye kom til hinder
 vnder Vindupuedt och Roffte hinder
 ud en Sondags Morgen tillig, hiör
 gürj daa gick Ud med hinder paa en
 tou Timers tid och daa holt talle
 Sammen om dieris posser,

Noch Lod fougden, fengslig J Retten
 fremstille dend beRogffet Karen Tim-
 stebye, som ey kunde Negte Jæc at
 hafue til Rab Marij at schylde paa

en fautte Mand, Om dens profse, och
 ydermere lod fougden for Retten frembr-
 Kælde effterskinn Justispute prob, offer
 Karj Timstebye som Vid Høyeste
 bøger Ceed probuēt och tilstod som
 følger

Soren faasen Vant och tilstod, at
 hans El: giinde Karen Vefuindatter
 fallt for Nozle Aar siden J en stor
 Pygdomb och Blef Alindig, Saa
 kom Karj Timstebye til Hammen och
 Sagde at hun ville fly hinder til paa
 Jgien, som Hun och gjorde hvorfor
 Hand gaf Hinder En Kortt giindfolck-
 Hne, Och Inndertid hun gjorde
 Fol 52 & hinder goed, Sagde Karj Timstebye
 til Soren fosten, Villt du haffue dens
 Pygdom Jgien Paa dens, som hafft
 ladet det giøre paa din Giinde,
 schall det vere snartt giortt. Hiortill
 Soren Saa snarest, Hey Jeg begier
 dett icke det er Pynd; End gifue
 Min giinde sich kun bedre;

Elfse schullerud Vant och
 tilstod, att Hun zick med Karj
 Timstebye paa Veyen vid schiustad
 Saa Spunde Karj Timstebye Elfse
 schullerud Adt om Soren faasris
 Pyge Giinde var Blefuen goed Jgien,
 snarest Elfse hun er snartt ligesom
 Hun var; Saa snarest Karj Timste-
 bye, sig Soren dett, dersom Hand
 icke betal mig bedre for Hinder,
 schall det snartt blifue Vere med
 Hinder;

Skuid Hørlaud Probuert, och tilstod,
Att Hand frjode till Karen Vlfuindtz Datter,
mens hūn var Pige Och der giffter.
Mollede J mellem demmen var Pluttet
och hūn hafde fløtt paa gorden til
Hammen med nogle Poffr. (Nogen skuid
der Poffer, Blef Hūn Oruendt fra
Hammen, och Ville drage bortt fra
Fol. 53a. Hammen, som hūn och gjorde Och
der hūn tog Poffrene Jgiem var Karj
Tunstebye med Hinder; Saa der en
Pof blef tilbage kom Karj Tunstebye
effter deud, saa sagde Karj, till skuid
Hørlaud, haffr du endelig tūe till
at vill haffue Karj, saa kom Ud
til Mig J Petteredt St. Hausdag:
Paa Vill Jeg Mage det saa At J kand
komme samen Hūortill Hand Inaredt
ney. Hand var Ingen Petter gūtt:
Jmedlertid stod Karj Tunstebye, Sielt
for Ketten och paa Hørde forue probs
tilstand, och ey kinde kinde bebugth,
euddiel af dis bekienndelse;
ydermiere lod Karl Røuridzen, Vid
Tūende Meud Nafulig Madtz Poulsen,
och Jens Eng, freubbere sin tilstand
Om Karj Tunstebye, efftersom
hand blef Pyg der hand J dag schulle
gaa til Tingett Saaledis at Karl
bekiendte, at der hand for nogle
Aar siden, schulle gaa Jnd til
Plottet til forrige Velb. her Stadtholder
Ht. Christopher Vne med en Duplicas,
Saa kom Karj Tunstebye til hammen
och flyde Hammen en Skuid med

Salt Vøj; som Hm had hand skulle
 skope for her Stadt Holders Døt; Att
 Hand kunde faa gaatt Puar som hme
 sagde och lofuedt hammen at skulle
 faae, och Hr. Stadtholders skulle
 blifue der Aff Mild Mod Hammen:
 mens sade hand Kaste Paanne Salt
 bort paa Veyen; och der hand kom
 Gud med dis supplicas, Lou hand J
 ton dage i formod at Side;

Udters til Spørde Kongl: May: Fou-
 gett Niels Brendzen Mienige Tingsoegke
 Almüge, Hwad schuudtz moll of med
 Pand Heed kunde gifue Karen Saunstebye,
 Huorkil Aldmügen Pnaredt, At dj Altid
 Haffr høtt hinder at hafue veret J
 stor Rye Och Røgtte for Pegnerj och
 Frolombs Konster.

Fol. 61 b.

Anno 1662 den 17 Septembr holttes
 Rettergang Paa Hofvangens Tingstue
 Paa Tøtten J Offterschone Dag,
 Offverende Veluise Her Loukmand
 Jens Jacobsen Bang; Saupst
 Leinidedendmanden Maatz Panielben
 Jzelsrud, Med Offterschone Tholff
 Landrettismander Aff Tøttenne;
 Mafnlige Christo: Nøgglebye - Olle Pnield
 Pnild Alfrestad - Jeppe Børud - Nord
 fedtstad - Olle Mayer - Hans Nøggle-
 bye - Anders Kaberstad - Knud
 fjorskindstad - ginder Dyren - Gult:
 Dyren - oc Hans berg;

Fol. 62 a.

Kongl: Mayts: Fougett, Vel-
 fornemmede Niels Brendzen los Vid

Sin fäld Mechtige Oeder Effienriid:
 I Retten Atter Jndstille di fjre Aude-
 hefftet gindfolch, som for diaris
 Spogrije och Troldoms Konster, ehr
 Vorden paa grubben, Och Jndlagde Om
 demem I Rette It probsbref och bedien-
 selse datered d. 6 Augüstij 1662 Under
 fäld forsegling, Som for Retten ehr
 oplest och paaschr:

Daa ehr fört fremkommen Ellj
 Olysdatter, Och tilstod hiindis förige
 bekienidelse lige som I probsbrefind
 findis Jndspütt, Olle hamerstad (hütte
 och I Rette och blef Af her Loukhand
 for Retten tilspürtt, om hand viste
 Noget Af dens frjerij Jmellom Olle
 Riddij Son Jens Olsen och gürj Oly-
 datters dater. Ingeborg Christensdatter,
 Och om hand der ledj Nogetis haff-
 lagt Jmod, efftersom forne Jens Oly-
 schall nere hamem beslegtet,
 Hüilket hand for Retten belegter
 Aldiellis, Aldrig at hafue vist Noget
 derlef, eller lagt Sig derjmod.

Vol. 626. Mary Andersdatter ehr och for
 Retten fremfordret, hiindis tilforne
 giarde bekienidelse lydellig oplest, Och
 dens J Alle Maader Tidgich ehr och
 forholden Om dens Opfindgbon, Som
 güre had tüm schulle hese I dens
 profse, forind Ellj bar dens bortt
 Och nedgraff, Daa beleggtet Him
 gandsche at him huerchen leste
 der Vdj, eller Kunde dis bon, Som
 güre begierthe, och Megttet Him

ey videre vste Jerom J Nogen Maader,
 Gärj Olfsdatter och for Retten frem-
 stad: Hindis forig bekjendelse, J
 Probsbrefuendt Jndførte, fuldkomelig
 vidstod som mñ for Retten blef optest,
 och ydermere tilstod, der hñm for
 Retten blef tilspørte, om Marj Au-
 dersdatters prob, Om dend posse Tom
 blef Nidergrafuendt Och dend Afuend-
 kon som schulle leyses der J, saa
 siger gærj at forne Marj Gyde dis
 posse och band dend Tommen, Kun
 gærj flyde hinder linnedt Vden och
 Palket der Vøj blef Jndkændt, yder-
 mere til spørte Her laukmand
 Hinder, Om hñm efter Maries
 prob, Var hofs marjes Moder
 Och had hñm schulle lade Marj
 fley Och selye bortt Mens hñm
 hafde tid dertill, At Jeg icke schall
 see ynck paa Hinder; Hvilchet
 gærj Joke Kunde fragaa; efftersom
 Maris Moder J egen Person, hafs-
 lig Olo Andersdatter, mñ J dag Møtte
 for Retten, och fuldkomeligern
 Feede Hinder at paa; Vid høyeste
 Beed; saamelrom och giue hafde
 bedet at Marj schulle schylde paa
 en Fante Mand, At hafue fleydhinder
 dis posse, Nosh er gærj til spørte, om
 dend lille posse, med dj Tiende
 støcher Termen och Lmaafiser
 vøj hñortil hñm dend brugte, saa
 sinaret Hñm At Hindis ey Ved
 dend; Hñor Jnsod Brøndelen Manden

med Tjuende Mender tilstaar Deus
Jolant og Andre pøser at vere fündene
i hündis Kirke, Jlige Maader tilspürtt
Om di tjuende Sammenbuddene pøser
med Jod, Vld, Smaa Sten och Smaa
støcker fladbrød vdi, Hiortil him det
brügte, Püaredt him ligerom tilform
i Probbsbrefuedt Jodspürtt ehr

Endnu ehr fremkommen i Ritten
Kari Simstebye, och Audtørte det
forsegledt probbsbref som blef oplest,
och forkiener at di førte prob icke
er Guds Herremende, mens endiel Vid-
ner i Sin Egen Sag, och Miest af
had, och ellers Att Kongl. May. Fou-
gett haffr. tilspürtt Almüngen Om
hündis lif och lefnedtz forhold, och
di saa schall hafue Püaredt at
di Altid haffr. hørtt hinder at verdt
i stor Rye och Røgte for Segnerij
och Trolsdombz, saa for kiener
him at Slig Siens Püar, icke bør
komme hinder til Noget Straf at Lide,
med mindre hinder Noget Seer Sag
giff, och Hinder det löulig offer be-
tiybis Hiort, Naar och ved Hiemb
him Slige Künstler haffr. Offuedt och
probnedt, Mens at him haffr Legt
och Hiutppet Mange, Karlfoleh och
Güindfoleh i Mange farige Syger,
fore giff him det er scheed vid
löulig och Naartürlig Medell,
Med plaster, Srich, och Smørelse
Af Adschillige Vtter, Som him
forgiff i Sin vngdom at hafue

lertt, Hofz mē N. frū gürj green,
Som boede paa Hegstad paa Egger,
efftersom hūm Fornatied Var hofz en
badscher der Hafulig houn Danielsen,
Kongl: Mayt: Føngedz fuldmechtige
Peder Esmeurid, Paaforordnet Endelig
domb, och for (nicette dj Samptlig
būrde straffis paa dieris Liff och
fred, Vidre ehr ey, for ofs j Rette
lagt, Af nogen Af parterde eller
paa be Roffis.

Daa naar Vj denne Meget Vandske-
lig Sag Aff for Horte prob, til Talle och
ooh gürstuar som paaseredt ehr,
Offr Peyer, Daa hūad sig belanger
den Andholden Pige Maren Anders-
datter Som schall hafue Med vered
och den Pops Som Nedgrafuedt blif
Fol. 68a. Samenbündett, och der j Indlagt
dj 3 Species, kemblig Vld, lin och
Paltt, som gürj hinder Lefuered
och bad Indbinde, och Fiske befindes,
eller Mære dermed, at hafue Haft
at bestille, dog icke V.ütterligt at
der Under Joe var Noget Pignerge,
effterdj gürj begiered Af Marij,
at hūm ville Lesse Afuindgborum
derredj, det hūm høylig berugter
Fiske at künde ey Heller beuigis
Hinder Offr, dend at hafue brügt,
Daa effterdj Hūm som en Med Vidre,
det icke Haft. Oberbare, forind
hūm er Paagreben for hūm, effter
Høyloflig F. Hückomndses Q4. Recess
Anden hogs 811 Blad, staa Oberbare

schrift, och Haffue forbrutt hiendis
Eygens for Muge (mens Hiad sig be-
langer Ellj och gürj Olysdattu) J
Eckreustuen baendis, som dis Konst
med Dend Nedgrafuedt posse brügt
och Offuedt Haffu bör for sig dienis
grosue forsuljse effter for us Recessis
Maadigst tilhold, strax at Haffue for-
brutt ald dienis for Muge til Kongl.
May. Och strax Roponne Norge och
dadamarchis Riger, Paust bege forsten
dornne.

Mens Hiad Karj Pünstebye Augam
som och beschyldis, befunder Vj iche,
af Alt hiust for of J Rette fortt
ehr, nogett saa hoytt at Treffe, at
hiim der effter paa Kroppen eller
for Mungen bör straffis och lide, mens
denne Hiide Paa Vit frj Kiend, forscke
Afsigter affr forscke fjne Aud Holden
Gründfolck, ehr Vöj her dou Mandz
Jens Brangs Verreljse, och med
hans fulde Raadforing Paaledis
fuldkomelig Plüttet och Afsagt, som
Vidre J Voris Dombt. beschriffueljse
schall worde forblaredt. —

Tolen, Vardal og Buri Augst 1862

en pose afbrændt kvornedi van indbud
Salt og En Jordmull.